

Οι Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην εκπαίδευση ενηλίκων: Η περίπτωση της Wikipedia

Ασημίνα Θεοφιλάτου¹, Μάριος Μαγιολαδίτης², Κώστας Σκιαδόπουλος²

¹Καθηγήτρια Πληροφορικής στο Εσπερινό Γυμνάσιο – Λύκειο Αργοστολίου
theoth@otenet.gr

²MSc, Υποψήφιος Διδάκτορας Πληροφορικής του Τμήματος Πληροφορικής Ιονίου Πανεπιστημίου
{mmagiol, c12skia}@ionio.gr

Περίληψη

Η χρήση των Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων (Open Educational Resources - OER) αναδύεται ως η πλέον δυναμικά αναπτυσσόμενη και πολλά υποσχόμενη τάση στο χώρο της εκπαίδευσης. Ανάμεσα στα OER συγκαταλέγεται και η Wikipedia. Τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει η χρήση της Wikipedia και ως εργαλείο μάθησης για φοιτητές και μαθητές. Θα συζητηθεί το εύρος εφαρμογής της Wikipedia στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με ειδική αναφορά στην εκπαίδευση ενηλίκων. Με βάση την εμπειρία μας σε τρεις σχολικές μονάδες – το Γυμνάσιο Καστελλάνων Μέσης Κέρκυρας, το Εσπερινό Γυμνάσιο / Λύκειο Αργοστολίου και το Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) Κέρκυρας – θα δοθούν παραδείγματα που αναδεικνύουν καλές πρακτικές ώστε η εργασία να χρησιμεύσει ως αναφορά για εκείνους που μελετούν την προώθηση των OER και της Wikipedia στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση και στην εκπαίδευση ενηλίκων στην Ελλάδα.

Λέξεις κλειδιά: Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι, Βικιπαίδεια, Εκπαίδευση ενηλίκων

1. Εισαγωγή

Η όλο και αυξανόμενη πρόσβαση στο Διαδίκτυο για άντληση πληροφοριών αλλά και δημιουργική μάθηση μέσω εργαλείων Web 2.0 έχει ενισχύσει κατά πολύ τις δεξιότητες των μαθητών στη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων ενίσχυσης της διδασκαλίας. Οι ενήλικοι μαθητές όμως συχνά υστερούν τόσο όσον αφορά την εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες, όσο και το χρόνο και την ευελιξία που διαθέτουν για τη διερεύνηση καινοτόμων εκπαιδευτικών προσεγγίσεων. Στο πλαίσιο των Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων (OER) η Wikipedia («Βικιπαίδεια» στα ελληνικά) αποτελεί μια πλατφόρμα δημιουργίας εγκυκλοπαιδικών λημμάτων με θετικά αποτελέσματα στη μαθησιακή διαδικασία σε όλες τις ηλικίες. Μέσω της καταγραφής των θετικών αυτών εμπειριών, η εργασία αυτή έχει στόχο να ενθαρρύνει τους καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευ-

σης / εκπαίδευσης ενηλίκων στην ένταξη της συγγραφής λημμάτων για τη Wikipedia και της συνεισφοράς πολυμεσικού υλικού στα Wikimedia Commons στη διδασκαλία τους.

Στην Ενότητα 2 δίνονται οι απαραίτητοι ορισμοί και οι περιγραφές που θα διευκολύνουν τον μη-εξοικειωμένο αναγνώστη στην κατανόηση του αντικειμένου. Οι Ενότητες 3 και 4 διαπραγματεύονται τη Wikipedia ως εκπαιδευτικό εργαλείο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στη συνέχεια συζητούνται τα αποτελέσματα έρευνας με ερωτηματολόγιο για τη χρήση της Wikipedia στη διδασκαλία από το ΣΔΕ Κέρκυρας (Ενότητα 6) και δίνονται παραδείγματα δραστηριοτήτων στη Wikipedia και στα Wikimedia Commons από το Εσπερινό Γυμνάσιο – Λύκειο Αργοστολίου (Ενότητα 7). Στην ίδια ενότητα γίνεται σύντομη αναφορά στη δυνατότητα ανάπτυξης δραστηριοτήτων Επιστήμης των Πολιτών (Citizen Science) μέσω των εγχειρημάτων Wikimedia. Τέλος στην Ενότητα 8 συζητούνται τα συμπεράσματα της εργασίας και δίνονται κατευθύνσεις για μελλοντικές ενέργειες στον χώρο της ένταξης της Wikipedia στην εκπαίδευση.

2. Ορισμοί

2.1 Εργαλεία Web 2.0

Αν και ο όρος Web 2.0 (Lewis, 2006 και Clarke, 2008) έχει αμφισβητηθεί από πολλούς (O'Reilly, 2005), ένας χρήσιμος ορισμός είναι ο εξής: «Το δεύτερο στάδιο της εξέλιξης του Διαδικτύου, που χαρακτηρίζεται κυρίως από τη μετάβαση από το στατικό σε δυναμικό περιεχόμενο των ιστοσελίδων ή περιεχόμενο που έχει δημιουργηθεί από τους χρήστες της καθώς και από την ανάπτυξη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης» (Oxford Dictionaries, 2014).

2.2 Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι (Open Educational Resources, OER)

Ορισμοί για τους Ανοικτούς Εκπαιδευτικούς Πόρους (ΑΕΠ) έχουν δοθεί από διάφορους οργανισμούς. Ο επικρατέστερος αυτών είναι ο ορισμός των ΑΕΠ από την UNESCO: «Η έννοια των ΑΕΠ περιγράφει οποιουσδήποτε εκπαιδευτικούς πόρους (συμπεριλαμβανομένων των χαρτών, εκπαιδευτικό υλικό των προγραμμάτων σπουδών, διδακτικά βιβλία, βίντεο ροής (streaming video), εφαρμογές πολυμέσων, podcasts, και οποιαδήποτε άλλα υλικά που έχουν σχεδιαστεί για χρήση στη διδασκαλία και μάθηση) που είναι ανοιχτά για χρήση από τους εκπαιδευτικούς και φοιτητές, χωρίς την ανάγκη να καταβάλλουν δικαιώματα ή τέλη αδειάς» (Creative Commons, 2014).

2.3 Wiki

Ετυμολογικά πρόκειται για αργκό του Διαδικτύου και συγκεκριμένα είναι συντόμηση του όρου WikiWikiWeb από το χαβανέζικο wiki wiki (= γρήγορος). Ο ορισμός του

wiki στην πληροφορική είναι «μια δυναμική ιστοσελίδα, στο περιεχόμενο της οποίας μπορεί να επέμβει οποιοσδήποτε επισκέπτης. Προφέρεται βίκι, γουίκι ή ουίκι.» (Βικιλεξικό, 2014)

2.4 Wikipedia

Η Βικιπαίδεια (Wikipedia) είναι μία διεθνής, ελεύθερου περιεχομένου, εξελισσόμενη δια συνεργασίας εγκυκλοπαίδεια η οποία βρίσκεται στη διεύθυνση www.wikipedia.org στο Διαδίκτυο. Γράφεται σε συνεργασία από εθελοντές με το λογισμικό wiki, κάτι που σημαίνει ότι λήμματα μπορούν να προστεθούν ή να αλλάξουν από τον καθένα. Οι επισκέπτες δεν χρειάζονται εξειδικευμένα προσόντα για να συμβάλουν, δεδομένου ότι ο πρωταρχικός ρόλος τους είναι να γράψουν λήμματα που καλύπτουν την υφιστάμενη γνώση. Αυτό σημαίνει ότι άνθρωποι όλων των ηλικιών και από οποιοδήποτε πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον μπορούν να γράψουν λήμματα στη Βικιπαίδεια (Βικιπαίδεια, 2014).

3. Η Wikipedia ως εκπαιδευτικό εργαλείο - Ομαδοσυνεργατική διαδικασία μάθησης

Η παραδοσιακή παιδαγωγική όριζε σύμφωνα με τον Humbert, την αγωγή ως την εκούσια «ενέργεια που ασκείται από ενηλίκους πάνω στους νέους, για να τους οδηγήσουν στην κατάσταση των ενηλίκων». (Χρυσafiδης, 1994) Ο ορισμός αυτός αποτελεί, με περιεκτικό τρόπο, και τη γενική αντίληψη της παραδοσιακής παιδαγωγικής η οποία επικέντρωνε την προσοχή της στον ρόλο του ενηλίκου ως άτομο και παρέβλεπε το δυναμικό ρόλο που έχει η ομάδα των συνομηλίκων ως σύνολο. (Ρουσσάκη, 2010)

Η Wikipedia από την ίδια τη δομή της προκρίνει την ομαδοσυνεργατική διαδικασία σύνταξης και βελτιστοποίησης των λημμάτων της. Η χρήση της σαν εκπαιδευτικό εργαλείο μας δίνει τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουμε το ομαδοσυνεργατικό μοντέλο μάθησης. (Parker & Chao, 2007) Οι ομάδες εργασίας 3-5 ατόμων καλούνται αφού συνδυάσουν τις γνώσεις, τα ενδιαφέροντά τους και τις προτιμήσεις τους να επιλέξουν το θέμα που θα επεξεργασθούν.

Οι ομάδες συνεργάζονται για όσο διάστημα διαρκεί το σχέδιο δράσης (project), για να βελτιώσουν και να συνεισφέρουν ο ένας στη γνώση του άλλου για το θέμα που επέλεξαν μέσα από συχνές ουσιώδεις συζητήσεις, ενθαρρύνοντας ο ένας τον άλλον και υποστηρίζοντας την επιτυχία των όλων των μελών της ομάδας. Η συγκεκριμένη ομαδοσυνεργατική διαδικασία θα καταστεί αποτελεσματική για την εκμάθηση πολύπλοκων θεμάτων κατά τη διάρκειά της και καθιερώνει το ενδιαφέρον, υποστηρίζει τις σχέσεις των μελών της, παρακινεί και ενδυναμώνει τη δέσμευση του μαθητή απέναντι στην ομάδα και στην επίτευξη ικανοποιητικού αποτελέσματος, ενώ παράλληλα ενισχύει την αυτοεκτίμηση των μελών της.

4. Η Wikipedia ως εκπαιδευτικό εργαλείο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Η χρήση της Wikipedia στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση ως εκπαιδευτικό εργαλείο μπορεί να γίνει αποδοτική σε πολλά επίπεδα. Κατ' αρχάς οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τη Wikipedia και ενθαρρύνονται να αναζητούν και να αντλούν πληροφορίες από αυτή. Στη συνέχεια ανακαλύπτουν τον τρόπο δημιουργίας των λημμάτων της. Είναι σημαντικό να αντιληφθούν ότι η Wikipedia είναι προϊόν συνεργασίας μιας πολύ μεγάλης κοινότητας στην οποία όλοι μπορούν να συμμετάσχουν και να προσφέρουν, ο καθένας ανάλογα με τις δυνατότητές του. Αφού εξοικειωθούν με τη δομή και τη λειτουργία της αρχίζουν να συμβάλλουν στο συνολικό έργο της Wikipedia προσθέτοντας στοιχεία σε υπάρχοντα λήμματα. Μ' αυτόν τον τρόπο αποκτούν την εμπειρία της ομαδικής εργασίας σε wiki. Τέλος, αν υπάρχει η δυνατότητα, δημιουργούν το δικό τους λήμμα τοποθετώντας το δικό τους λιθαράκι στο συνολικό οικοδόμημα της Wikipedia.

4.1 Πρώτη προσέγγιση – αναζήτηση πληροφοριών

Η Wikipedia είναι ένας πάρα πολύ καλός και ασφαλής χώρος για να ξεκινήσουν οι μαθητές να αναζητούν πληροφορίες στο διαδίκτυο. Στα περισσότερα θέματα οι μηχανές αναζήτησης έχουν τα λήμματά της στην υψηλότερη κατάταξη των αποτελεσμάτων. Τα περισσότερα λήμματα είναι γραμμένα με απλό και κατανοητό τρόπο που μπορούν να προσεγγίσουν οι μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Καλό θα είναι να προτρέπειμε τους μαθητές να ανατρέχουν στις πηγές που παραθέτουν τα λήμματα της Wikipedia για πιο εξειδικευμένες πληροφορίες.

4.2 Προσθήκες – τροποποιήσεις σε υπάρχοντα λήμματα

Για να μπορέσουν οι μαθητές να αφήσουν το δικό τους αποτύπωμα στη Wikipedia θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να τους βοηθήσει να βρουν λήμματα στα οποία αφενός το αντικείμενο να τους είναι οικείο και αφετέρου να είναι δυνατόν να προσθέσουν πληροφορίες. Η συνεργασία με άλλους καθηγητές που διδάσκουν στο ίδιο τμήμα, για την εύρεση θέματος με το οποίο να έχει πρόσφατα ασχοληθεί η τάξη, είναι πολύ σημαντική.

Πρέπει να τονισθεί ότι ο κάθε μαθητής μέσα από την ομάδα στην οποία συμμετέχει θα μπορεί να προσφέρει ανάλογα με τις δυνατότητές του. Κάποιος μπορεί να προσθέσει μια φωτογραφία που τράβηξε ο ίδιος, άλλοι να πάρουν μια συνέντευξη από έναν ειδικό πάνω στο θέμα που εξετάζουν και άλλος να συγκεντρώσει υλικό από την βιβλιοθήκη. Το σημαντικό είναι ο καθένας χωριστά να αισθανθεί ότι συνεισέφερε στο κοινό εγχείρημα: αυτό είναι ιδιαίτερα εποικοδομητικό για τους αδύνατους μαθητές που έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση.

4.3 Δημιουργία λήμματος

Η δημιουργία λήμματος από ομάδα μαθητών προϋποθέτει την εξοικείωσή τους με τη Wikipedia και τον τρόπο της οργάνωσής της, μέσα από τα προηγούμενα προτεινόμενα στάδια. Είναι σημαντικό να βρεθούν αντικείμενα στα οποία να μπορούν να ανταποκριθούν οι μαθητές και να είναι μέσα στα ενδιαφέροντά τους. Λήμματα σχετικά με γεωγραφικά στοιχεία για την περιοχή που κατοικούν καθώς και σχετικά με την τοπική ιστορία έχουν δοκιμαστεί με επιτυχία στο Γυμνάσιο Καστελλάνων Μέσης Κέρκυρας.

Η ομάδα επιλέγει αρχικά κάποια σχετικά υπάρχοντα λήμματα και στηριζόμενη σ' αυτά αναπτύσσει αρχικά τη δομή του κειμένου. Στη συνέχεια κάθε μέλος της ομάδας αναλαμβάνει να συλλέξει τις πληροφορίες που του αναλογούν. Οι πληροφορίες αυτές μεταφορτώνονται στον visual editor που διαθέτει η Wikipedia. Ο κάθε μαθητής προσθέτει τις πληροφορίες που συνέλεξε και ελέγχει αυτές που ανέβασαν τα άλλα μέλη της ομάδας.

Η ενασχόληση με αντικείμενα τοπικού ενδιαφέροντος δημιουργεί επιπλέον ένα σύνδεσμο με την τοπική κοινότητα. Η μέχρι τώρα εμπειρία δείχνει ότι οι τοπικές αρχές, οι πολιτιστικοί σύλλογοι, οι οικογένειες των μαθητών και όλη η κοινότητα αντιμετωπίζουν πολύ θετικά το εγχείρημα των μαθητών και συμβάλλουν πρόθυμα παρέχοντας όσες πληροφορίες τούς ζητηθούν. Ο εκπαιδευτικός με παραδείγματα επισημαίνει στους μαθητές ότι οφείλουν να ελέγχουν την εγκυρότητα των πληροφοριών που δημοσιοποιούν και να αναφέρουν τις πηγές τους. Συζήτηση επίσης πρέπει να γίνει με τους μαθητές και για θέματα πνευματικής ιδιοκτησίας.

5. Η Wikipedia σε ενήλικες εκπαιδευόμενους Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

Βασικό μέρος αυτής της εργασίας αποτέλεσε το εύρος και η χρηστικότητα της Wikipedia στην εκπαίδευση ενηλίκων.

Σε μελέτη του Ιδρύματος Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης (INEΔΙΒΙΜ) για λογαριασμό του Υπουργείου Παιδείας (Μουζάκης, 2006) συζητούνται τα οφέλη από την ένταξη των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση ενηλίκων. Επιπλέον το Πλαίσιο Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας δίνει βάρος στις ομαδοσυνεργατικές μεθόδους διδασκαλίας (INEΔΙΒΙΜ, 2013).

Ανάμεσα στα προσδοκώμενα αποτελέσματα της έρευνας ήταν α) να αξιολογηθεί το μέτρο της εξοικείωσης των ενηλίκων οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει τη βασική εκπαίδευση με τις νέες τεχνολογίες, β) να καταγραφεί η γνώμη των εκπαιδευομένων ως προς την ομαδοσυνεργατική διδασκαλία μέσω νέων τεχνολογιών και γ) να αποτιμηθεί αν η Wikipedia μπορεί να επιτελέσει έναν τέτοιο ρόλο.

Σε αυτά τα πλαίσια, στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Κέρκυρας, παράρτημα Λευκίμης και ως μέρος προγράμματος δράσης οι εκπαιδευόμενοι διδάχθηκαν τη χρήση της Wikipedia αρχικά ως εργαλείο αναζήτησης πληροφοριών και στη συνέχεια ως εργαλείο προσθήκης πληροφοριών. Λόγω του περιορισμένου χρόνου το δεύτερο μέρος έμεινε μόνο στο επίπεδο της διόρθωσης ορθογραφικών και συντακτικών λαθών σε υπάρχοντα λήμματα με τη βοήθεια των εκπαιδευτών του εργαστηρίου.

Στους 30 εκπαιδευόμενους, ηλικίας 25-52 ετών, που συμμετείχαν στην έρευνα ο 1 στους 4 δεν είχε πρόσβαση στο Ίντερνερτ από το σπίτι, 1 στους 2 δεν είχε προηγούμενη εμπειρία συμμετοχής σε σχέδιο δράσης και η πλειοψηφία αυτών που είχαν, ήταν εκπαιδευόμενοι Β' κύκλου πάλι στα πλαίσια του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας στον Α' κύκλο. Η μεγάλη πλειοψηφία ανταποκρίθηκε θετικά στη μέθοδο διδασκαλίας και αποτίμησε θετικά τη συμμετοχή της σε μια τέτοια διαδικασία.

Όσον αφορά τη χρήση της Wikipedia, 1 στους 2 βρήκε ενδιαφέρον τον τρόπο εργασίας μέσω Wiki, 7 στους 10 προτιμούσαν να γράφουν σε επεξεργαστή κειμένου και όχι απευθείας στην Wikipedia, 3 στους 10 δεν είχαν ακούσει για την Wikipedia καθόλου. Το 63% δεν είχε χρησιμοποιήσει ποτέ τη Wikipedia, ούτε ως εργαλείο αναζήτησης πληροφοριών. Μετά το τέλος του προγράμματος δράσης, το 97% δήλωσε ότι έχει πρόθεση να ξαναχρησιμοποιήσει τη Wikipedia.

Ένα σημαντικό ποσοστό των εκπαιδευόμενων δήλωσε ότι μετά το πέρας του σχεδίου δράσης αυξήθηκε το ερέθισμά του να ανατρέχει σε εγκυκλοπαιδείες και γνώρισε καλύτερα τον τόπο του μέσα από τη συγκέντρωση στοιχείων γι' αυτόν μέσω της Wikipedia. Επίσης ένα σημαντικό ποσοστό δήλωσε ότι αισθάνεται πιο άνετα στο να συγγράφει κείμενα.

Αναλυτικά τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων βρίσκονται στο <http://users.sch.gr/skiadopou/1.pdf>.

6. Η εμπειρία του Εσπερινού Γυμνασίου - Λυκείου Αργοστολίου στη Wikipedia και στα Wikimedia Commons

6.1 Το Σχολείο

Το Εσπερινό Γυμνάσιο – Τάξεις Λυκείου Αργοστολίου αποτελεί το μοναδικό εσπερινό σχολείο του νομού Κεφαλληνίας, και προσέρχονται σε αυτό μαθητές από όλες τις δημοτικές ενότητες του νησιού. Οι μαθητές είναι ενήλικες και εργαζόμενοι ηλικίας 14 ετών και άνω.

6.2 Η συνεισφορά του Σχολείου: πρώτη περίοδος 2007-2011 και Wikipedia

Τη σχολική χρονιά 2006-7 χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά η σύνταξη λημμάτων για τη Wikipedia στη μαθησιακή διαδικασία. Η προτεινόμενη θεματολογία για τα λήμματα και η συμμετοχή ήταν ελεύθερη και προαιρετική για την πλειοψηφία των

μαθητών, ενώ για την Α' Λυκείου ήταν υποχρεωτική με θέμα τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και στο πλαίσιο του μαθήματος της Τεχνολογίας. Το αποτέλεσμα των πρώτων προσπαθειών ήταν η σύνταξη 30 λημμάτων και η συνεισφορά 25 φωτογραφιών με παράλληλη συμμετοχή σε δυο διοργανώσεις με θέμα τις ΑΠΕ: το μαθητικό διαγωνισμό του ΙΤΕ/ΕΙΧΗΜΥΘ στην Πανεπιστημιούπολη Πατρών το 2007 με την εργασία «Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στην Κεφαλονιά: Υφιστάμενες Εφαρμογές και Μελλοντική Προοπτική» και το 4ο Εθνικό Συνέδριο για τις ΑΠΕ στο Μέγαρο Αθηνών το 2010 με την εργασία «Τα Αιολικά Πάρκα της Κεφαλονιάς» (Θεοφιλάτου Α. κ.α., 2010).

Ο ενθουσιασμός των μαθητών του Εσπερινού Σχολείου Αργοστολίου και το ολοένα και αυξανόμενο ενδιαφέρον τους για συμμετοχή στη Wikipedia οδήγησε στη συγγραφή ενός σύντομου οδηγού σύνταξης λημμάτων, ο οποίος στη συνέχεια υιοθετήθηκε από πρωτοβουλία του Υπουργείου Παιδείας στο πλαίσιο του «Ετους Ψηφιακής Εγκυκλοπαίδειας 2011» και έγινε γνωστός ως το «Τετράδιο της Wikipedia» (Θεοφιλάτου Α., 2011)

Τέλος, η συνεισφορά του σχολείου στη Wikipedia παρουσιάστηκε στην κοινότητα των εκπαιδευτικών θετικών επιστημών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και απέσπασε το 1ο Βραβείο Αφίσας στο συνέδριο Scientix στις Βρυξέλλες (Scientix, 2011). Η θεματολογία των λημμάτων και του πολυμεσικού υλικού καλύπτει μεγάλο εύρος (ενδεικτικά τοπική ιστορία, κτηνοτροφία, ελαιοκομία, μελισσοκομία, πυρογραφία κλπ.) και ανταποκρίνεται πλήρως στις ιδιαίτερες γνώσεις και προτιμήσεις των μαθητών, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτό την αυτοπεποίθησή τους και την όρεξη για μάθηση και δημιουργία.

6.3 Η Συνεισφορά του Σχολείου: δεύτερη περίοδος 2012-2013 και Wikimedia Commons

Μετά από την επιτυχημένη πορεία του σχολείου στη σύνταξη λημμάτων/συνεισφορά υλικού στην ελληνική Wikipedia και με αφορμή την εισαγωγή του μαθήματος της «ερευνητικής εργασίας» στο Λύκειο, αποφασίστηκε για το σχολ. έτος 2012-13 να διεξαχθούν δυο εργασίες που θα περιλάμβαναν συνεισφορά φωτογραφιών στο αποθετήριο Πολυμέσων “Wikimedia Commons”. Η Α' Λυκείου ασχολήθηκε με τα «Χωριά της Κεφαλονιάς» και η Β' Λυκείου με την «Άγρια Χλωρίδα της Κεφαλονιάς» (Wikimedia Commons, 2013) και η δουλειά τους για πρώτη φορά εμπλέκει και την τοπική κοινότητα στη δημιουργία υλικού, ενισχύοντας τη σχέση του σχολείου με την κοινωνία, την τοπική ιστορία και το φυσικό περιβάλλον (Wikimedia Blog, 2013)

6.4 Η σύνδεση του έργου του Σχολείου με πρωτοβουλίες Ανοικτής Πρόσβασης και Ανοικτής Επιστήμης

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκάλεσε η εργασία για την άγρια χλωρίδα της Κεφαλονιάς: ο Daniel Mitchen, συνεργάτης της Wikimedia μέχρι το 2013 με την ιδιότητα

Wikimedian in Residence, πρότεινε τη σύνδεση της εργασίας με τυχόν μελετητές της βιοποικιλότητας στην Κεφαλονιά ή σε γειτονικές περιοχές με βάση το καινοτόμο πεδίο της Ανοικτής Επιστήμης (D. Mitchen, προσωπική επικοινωνία, 21/04/2013). Η πρωτοβουλία της Ανοικτής Επιστήμης μετεξελίχθηκε στο Wikiproject Ανοικτή Πρόσβαση (Open Access), το οποίο εστιάζει στην προώθηση εκείνης της ερευνητικής δραστηριότητας που παρέχει ανοικτή και ελεύθερη πρόσβαση στη μεθοδολογία και τα δεδομένα / αποτελέσματα της έρευνας (Wikimedia Meta-Wiki, 2014). Σε τέτοιες πρωτοβουλίες η συμμετοχή των πολιτών είναι επιθυμητή και ωφέλιμη: τόσο το gallery για την άγρια χλωρίδα που δημιουργήθηκε από το Εσπερινό Λύκειο Αργοστολίου στα Wikimedia Commons όσο και εκείνο για τα χωριά της Κεφαλονιάς συνάδει πλήρως με τις αρχές αυτές και είναι ανοικτό σε οποιοδήποτε πολίτη θελήσει να εμπλουτίσει τη συλλογή με πρωτότυπο υλικό. Αυτός είναι άλλωστε και ο σκοπός της τάσης «Επιστήμη των Πολιτών» ή Citizen Science: η συμμετοχή μη-ειδικών στην επιστημονική έρευνα μέσω του Διαδικτύου (Scientific American, 2014).

7. Συζήτηση – συμπεράσματα

Η Wikipedia ως Ανοικτός Εκπαιδευτικός Πόρος αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο διδασκαλίας για τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Από την ίδια τη δομή της προκρίνει την ομαδοσυνεργατική εκπαιδευτική διαδικασία. Ιδιαίτερα ωφέλιμη είναι η χρήση της ως εκπαιδευτικό εργαλείο στην εκπαίδευση ενηλίκων λόγω του μεγάλου εύρους της θεματολογίας, το οποίο ξεφεύγει από τα στενά όρια της επιστήμης και προσφέρει τη δυνατότητα σε κάθε μαθητή να συνεισφέρει το «λιθαράκι» του στην ανοικοδόμηση της μεγαλύτερης ελεύθερης Διαδικτυακής εγκυκλοπαίδειας. Ακόμη όμως και σε αντικείμενα που δεν θα περίμενε κανείς να εμπλέκεται η επιστήμη – όπως η εδώδιμη άγρια χλωρίδα που χρησιμοποιήθηκε ακόμα και για την ίδια την επιβίωση σε δύσκολους καιρούς – οι ανερχόμενες τάσεις των Ανοικτών Τεχνολογιών έχουν καταδείξει ότι υπάρχει επιστημονικό ενδιαφέρον για έρευνες τέτοιους είδους από πολίτες. Η εργασία μας έδειξε ότι οι εκπαιδευόμενοι δείχνουν ιδιαίτερα θετική προδιάθεση απέναντι στη συνεισφορά υλικού στη Wikipedia και ταυτόχρονα αναπτύχθηκε το ομαδοσυνεργατικό πνεύμα πάνω στη φιλοσοφία του να «Μαθαίνω πώς να μαθαίνω», το οποίο αποτελεί βασικό εκπαιδευτικό στόχο της εκπαίδευσης ενηλίκων. Στις μελλοντικές μας ενέργειες θα προσπαθήσουμε να διευρύνουμε τη χρήση της Wikipedia ως εκπαιδευτικό εργαλείο εκμεταλλευόμενοι τις μεγάλες δυνατότητες που παρέχει και αξιοποιώντας την εμπειρία που έχουμε ήδη αποκτήσει. Στην κατεύθυνση αυτή έχουμε σκοπό να συνεργαστούμε με αντίστοιχα εγχειρήματα άλλων σχολείων της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Αναφορές

Clarke, R. (2008). *Web 2.0 as Syndication*, Journal of Theoretical and Applied Electronic Commerce Research. ISSN 0718–1876 Ηλ. έκδοση

- Creative Commons. (2014). *What is OER?* Ανάκτηση 23/08/2014 από wiki.creativecommons.org.
- Lewis, D. (2006). *What is Web 2.0?*, Crossroads ACM Student Magazine
- O'Reilly, T. (2005). *What Is Web 2.0 - Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software*. Ανάκτηση 23/08/2014 από oreilly.com.
- Oxford Dictionaries (2014). *Web 2.0*. Ανάκτηση 23/08/2014 από oxforddictionaries.com.
- Parker, K. & Chao, J. (2007). Wiki as a Teaching Tool, *Interdisciplinary Journal of Knowledge and Learning Objects*, Volume 3, 2007. Διαθέσιμο στο: <http://ijklo.org/Volume3/IJKLOv3p057-072Parker284.pdf>
- Scientific American (2014). *What is Citizen Science?* Ανάκτηση 24/08/2014 από scientificamerican.com.
- Scientix. (2011). *Why the High School Student Became a Wikipedia Editor*. Brussels 2011. Ανάκτηση 23/08/2014 από www.scientix.eu.
- Wikimedia Commons (2013). *Wild Flora of Kefalonia, Greece & Villages in Kefalonia, Greece*. Ανάκτηση 23/08/2014 από commons.wikimedia.org.
- Wikimedia Blog (2013). *Engaging the local community in a school project on Commons*. Ανάκτηση 23/08/2014 από blog.wikimedia.org.
- Wikimedia Meta-Wiki (2014). *Wikimedian in Residence on Open Science*. Ανάκτηση 23/08/2014 από meta.wikimedia.org.
- Βικιλεξικό. (2014). *Wiki*. Ανάκτηση 22/08/2014 από el.wiktionary.org.
- Βικιπαίδεια. (2014). *Wikipedia*. Ανάκτηση 22/08/2014 από el.wikipedia.org.
- Θεοφιλάτου Α., Αλεξάτος Γ., Αλούσι Ρ., Κυπριώτη Ε., Στεφάτου Σ., Τόκος Κ., . . . Τσέκος Π. (2010). *Τα Αιολικά Πάρκα της Κεφαλονιάς*. 4ο Εθνικό Συνέδριο “Η Εφαρμογή των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας προς ένα Φιλόδοξο και Αξιόπιστο Εθνικό Πρόγραμμα Δράσης”. 10-12 Μαΐου 2010, Αθήνα.
- Θεοφιλάτου Α. (2011). *Το τετράδιο της Wikipedia*. Wikimedia Commons. Ανάκτηση 24/08/2014 από commons.wikimedia.org.
- ΙΝΕΔΙΒΙΜ. (2013). *Οδηγός Εκπαιδευτή Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας*, Αθήνα.
- Μουζάκης, Χ. (2006). *Οι Νέες Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση Ενηλίκων*, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων / Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/2534/785.pdf>
- Ρουσάκης, Χ. (2010). *Από τη δασκαλοκεντρική στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία*,

Ρέθυμνο, Εργασία στα πλαίσια του μαθήματος Διδασκαλία και Έρευνα. Διαθέσιμο στο: <http://www.actionresearch.gr/el/system/files/Roussaki.pdf>

Χρυσοφίδης, Κ. (1994). *Βιωματική – Επικοινωνιακή διδασκαλία . Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο*, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg.

Abstract

Open Educational Resources (OER) are emerging as the most promising and rapidly-developing trend in the field of Education. One such OER is the Internet's ubiquitous free encyclopedia Wikipedia and its "umbrella" foundation Wikimedia. Over the past several years Wikipedia has also been used as a teaching and learning tool. This paper discusses the reach of Wikipedia in secondary education, with special emphasis on adult education. Drawing from our experience at Argostoli Evening High School and Corfu Second Chance School, we shall provide examples illustrating good practices in implementing Wikimedia Education Programs in an adult education setting. Our intention is for this paper to serve as a reference for those interested in promoting OER and Wikimedia in secondary, evening and adult education in Greece.

Key words: Open Educational Resources, Wikipedia, Adult Education